

Kaarlo Sarkian ”Unen kaivo” runon lyyrisistä motiiveista

Yleistä

Kaarlo Sarkian ”Unen kaivossa”, vuonna 1936 ilmestyneen kokoelman nimirunossa, on oleellista lyyristen motiivien runsaus. Motiivilla tarkoitan tässä mm. lyyristä kuvaa ja symbolia näiden perinnäisessä runousopillisessa merkityksessä, mutta sisällytän siihen vielä enemmän: yleensä kaiken tyypillistetyn (esim. esineen tai tilanteen), minkä läsnäolo runossa on aistintajunnalla todettavissa. Motiivit suhteutuvat monilla tavoin toisiinsa: lisääntyvät orgaanisesti, yhtyvät tai hajaantuvat. Voisi puhua mm. motiivijuurista, -versoista tai -plasmasta.

”Unen kaivon” motiivit ovat pitkäaikaisen hahmottumisprosessin tulos. Niiden runsaudesta johtuu, että ne eivät mahdu runoon esim. kuvina ”vierekkäin”. Tämän vuoksi vain osa runon motiivisisälöistä on tavoitettavissa sana-analyysillä. Yhtäaikaisesti, simultaanisesti, esiintyvien motiivien runsauden edellytyksenä on, että niitä on mukana immanentisti. Immanentti motiivi ei ole kielellistynyt, mutta on runossa kuitenkin mukana. Metodin tehtäväksi jää määrittellä kulloinkin immanentisti mukana olevien motiivien määrä ja laatu sekä niiden mukanaolon varmuus, todennäköisyys tai mahdollisuus.

Sarkian motiiviaines suorittaa omaperäistä jatkuvaa prosessia: motiivi syntyy (esim. kuvautuu), kasvaa mm. sulattamalla itseensä muuta motiiviainesta, saavuttaa kosmisen äärimmäismittansa ja ”kukkii”; sen jälkeen se supistuu ja sulautuu orgaanisesti muuhun motiiviplasmaan piilläkseen siinä uusina mahdollisuuksina. ”Unen

kaivon" yhdysmotiivien välitön purkaminen elementteihinsä on mahdollista vain karkeimmassa pintatasossa. Useimmat niistä sisältävät enemmän kuin niiden kielellistymistä tai niiden lause- tai kuvayhteyksistä voi välittömästi päätellä. Ne ovat tulkittavissa syvemmin vain perehtymällä niiden varhaisempiin syntetisoitumisyhteyksiin ja niiden käyttäytymiseen edellä luonnehditussa Sarkialle ominaisessa motiivinkiertoprosessissa. Eräissä tapauksissa on suoritettava tutkimusmatka Sarkian runouden ulkopuolelle. Lisäksi on huomattava, että esim. käsite 'lyyrinen kuva' on kuvallinen, vieläpä tajuntaa yksipuolisesti sitova ilmaisu. Suositeltavampaa olisi ehkä käyttää vain sanaa motiivi.

Kaivo

"Unen kaivossa" ovat kaivon elementtejä vain pohja ja parras. Lisäksi siinä on yksi kaivon ominaisuus: kuilumainen syvyys. Muu motiiviaines ei ole välittömästi sovellettavissa kaivon mielikuvaan, joten sen irrottaminen vain tämän runon tarjoamin aineksin erillisiksi elementeiksi ei tuota tulosta.

Todettujen reaalisten — ja siis varsinaisesti vasta "Unen kaivon" syntyprosessissa mukaan tulleiden kaivon piirteiden lisäksi runossa on kaivoon avaruudellisesti sijoitettua motiiviainesta, joka ei siihen reaalisesti sovi.

Vedessä on unen kummallinen metsä. Lähinnä tulee mieleen "Syysyön fantasia" runon lumottu puisto. Tämän ja "Unen kaivon" yhdysmotiiveissa on paljon yhteistä: mm. valon kuteisuuden ja sen maagisen aallokkuuden mielikuva, nestettä vuotavat kukat, janon elämys, lyyristä minuutta imevä olento ja jonkin outo läheisyys. Ensiajattelemalta tuntuisi luonnollisimmalta selitys, että runoilija on sijoittanut kaivoon varhaisempaa motiiviainesta. Näin yksioikoinen ratkaisu ei kuitenkaan ole hedelmällinen. Ongelmaa syventää, mutta samalla auttaa ratkaisua kohti metsän (puiston) ja meren motiiviainesten usein esiintyvä simultaanisuus. Sarkian lyriikan mystinen alkuvoima ja sen ekspansiokykyisin dynamiikka sisältyvät veden ja sen muunnosten (veren, viinin, maidon, mahlan jne.) motiivipiireihin. Syvimmältään minuuden ekspansio on mahdollinen vain niiden antamasta ravinnosta tai niiden paineesta. "Unen kaivossa" on lähdeveden veden motiivin primäärisyydestä. Mutta myös

metsän motiivissa on samanlainen primäärisyyden tuntu. "Syysyön fantasian" puisto elää sekä vetenä että puistona: "soi puisto kohisten kuin nousuvesi". Kyseessä on rationaalisesti erittelemätön 'vedenalaisen puiston' yhdysmotiivi.

Vedenalaisessa metsässä on kummallisia kukkia: "mutta kukat, niinkuin salaa, / kukat suuret, keltapäärmeet / huulilleni hiljaa taipuu, / velhojuoman niille valaa — — —." Jo varhaisessa vaiheessa Sarkian lyriikan kukalla on ollut taipumus ilmetä ruumiinosaksi, etenkin suuksi: "Unikko juuri puhjennut suus tuo on" (Jumalainen tuntematon); "suus kukkaan, tuoreudessaan värisevään" (Unelma); "Sun huulten hehku heräs / kuin umpu unikon" (Maan koru); "mut huulillas on hehku unikoiden" (Kuutamonäky). Lähinnä suun motiivin välityksellä kukan motiivi on liittynyt imemisen tai juomisen motiiveihin: "pyhän nuoruutes ehtoollista kun nautitsen öin — / kun uneksin suin / suus puhdasta kosketusta" (Unelma); "suin imen hengitystä kuumaa, / — — — / Tää outo läheisyys sun olentosi / mun niinkuin viini tuntematon huumaa" (Syysyön fantasia). "Unen kaivon" kukkamotiivissa on täten immanenttina naishahmo.

Kaivon vesi on aaltoliikkeessä: "laine liikaa ja laulaa, / hiljaa, unelias, velloin / — — — / Vedet himmertäen helluu". Meren motiiviin saattaa tietenkin sisältyä immanenttina aallokko. Pelkästään tällaisen lähteen oletaminen ei kuitenkaan riitä. 'Kaivossa vallitsevan aallokon' yhdysmotiivi on saanut syntyaineiksia myös muualta. Yhtenä elämyslähteenä on ollut naishahmo: "Sävel ihmeellinen / povet aaltoilussa soisi, / kuin harppujen helinä sieluuni tulvahtais" (Unelma); "Hiusaallokkoas kosken samettista, / — — — / ma melkein kuulen, kuinka suones lyö / ja tunnen viivat nuoren vartalosi" (Syysyön fantasia). Toisena lähteenä on ollut valon ja avaruuden yhdysmotiivi: "Jostain tulvien / lyö ylitsemme hyöky valon uuden. / — — — / on harppunamme avaruus, / lepäämme hartioilla sävel-laineen" (Syysyön fantasia). Avaruusvalon aaltomaisuus ja dynaamisuus ei kuitenkaan ole primääristä. "Unen kaivossa" tämä motiivi on palannut aalottomuuteensa. Se on vain pelkkää suoraa putoamisliikettä: "Auringosta sädevirta / viileänä veteen putoo". Se saa aaltoliikkeen vasta kaivoon hajonneen naishahmon dynaamisesta motiivi-aineksesta: "keinuu, suuri kultapirta". Avaruuden valoallokonkin dynamiikka, sellaisena kuin se esiintyy "Syysyön fantasiassa", on lähtöisin naishahmosta, motiivinkiertoprosessissa kosmisen laajuus-

vaiheen saavuttaneesta rakastetun motiivista, joka tällöin on yhdyttänyt itseensä sekä auringonvalo- että tähtimotiivin: "Oi minne vie mun ihmeellinen tanhus? / — — — / Ken ympäröi sun otsas tähtisoljin?" Koko kosminen avaruus on tässä vaiheessa sama kuin rakastetun hahmo. "Unen kaivossa" tämä avaruusnaishahmon motiivikokonaisuus on hajonnut ja menettänyt dynamiikkansa. Vertikaalinen jana: Pohjantähti — partaan yli kumartunut ihmishaamu — pohjalla oleva (mm. leilin motiivilla ilmaistu) lyyrinen minä ei sisällä lainkaan latautunutta motiiviainesta eikä myöskään kykene latautumaan: jatkuvina purkavina motiiveina ovat vuotava leili ja lyyrisen minuuden sisältöä imevät käärmeet.

Juottavien kukkien ja imevien käärmeiden yhdysmotiivit ovat keskenään kontrastisia. Kuitenkin myös käärmemotiivi on yhteis-syntyinen kukkamotiivin kanssa: "luikeroivat rönsyt lumpeen / niinkuin kellertävät käärmeet". Sen yhdistää runossa kukkamotiiviin näköaistimuksellisesti keltainen väri ja kielellisesti loppusointu: kellertävät käärmeet — keltapäärmeet. Tämä merkitsee, että ne ovat samaa, mutta että tämä sama on joutunut tilaan, missä lataavat ja purkavat voimat jatkuvasti kumoavat toisensa. Pohjantähden ja lyyrisen näköpisteen välinen jana pysyy täten vain matemaattis-filosofisena runkona, kasvamatta lyyristä motiiviainesta ja voimatta tämän vuoksi elollistua myöskään eräissä muissa tapauksissa esiintyviksi jättiläismotiivien rakennelmiksi: kosmiseksi ihmishahmoksi tai kosmiseksi puuksi.

Runon eräs perusongelma, se miksi lyyrinen minuus on sijoittunut kaivoon, on ratkaistavissa eräiltä oleellisilta osiltaan vain näiden runossa esiintymättömien jättiläismotiivien välityksellä. Kosmisesta ihmishahmosta voi ottaa esimerkkinä "Omnia mea mecum porto" runon Simonideen: "Omnia mecum mecum kannat, / ruhtinashiippas, Simonides. / Loistoa timantti Pohjantähden / huipusta sen luo vaeluksees." Kosminen puu tulee mahtavimmin esiin runossa "Kauneuden puu": "Syvältä hersyvät sen mahlat, miss' ei routaa, / sen latva taivoon nous, siell' elää ikikesää, / Tuhannentuhatta sen haaroilla on pesää / ja kaikki tuulet maan sen oksistossa soutaa". Kosmisen ihmishahmon ja puun motiiveilla on selvästi tendenssi samastua. Myös puu on syvimmältään lyyristä minuutta. Sarkia saattaa puhua mm. suoniensa mahlasta. "Syysyön fantasian" saarnipuun yhdistää Simonideen hahmoon ruhtinaallisuus.

Kaksi vuotta ennen "Unen kaivo" runon valmistumista Sarkia liitti kosmiset mitat saaneen olennon ja meren motiivipiiriin kaivon motiivin: "Riemuiten jalkani merien syvyyttä kahlaa, / valtimot kuljettavat maan suonien mahlaa, / tähdet käteeni tapaan, / — — — / ovat huuleni olevaisen huulet. / — — — / Minun ovat nuoruuden-kaivosi / alati syvät, alati hyvät, / minun ovat aivosi / viisautta vuotavat, / elämä, / silmäsi tähtimeren luotaavat, / näkevät" (Hurmio). Täten "Unen kaivon" keskeiset motiivipiirit: avaruus + tähti, meri + puisto (metsä) sekä meri + kaivo + avaruus + tähti ovat valmiina ja suhteellisen yhtenäisinä tajuntakokonaisuuksina jo ennen runon lopullista hahmotusprosessia ja myös sen alkuluonnoksen ulkopuolella. Perinnäisempi ja vanhempi lähdemotiivi ei ole kuitenkaan ottanut hevin väistyäkseen uuden tulokkaan tieltä: "Pohjaan unen syvän lähteen / painuin". Kaivomotiivi pitää kuitenkin asemansa ja kykenee antamaan runoon sen välttämättömän, suhteessa ihmisiin koetun etäisyydenelämyksen, jota ilman runo puuttuisi oleellisinta ja jota ilman runoilija ei kykenisi kehittämään kaivon pohjan maailmaa.

Filosofinen struktuuri

Runon avaruusgeometrisesti toteutettu filosofinen tematiikka nojaa platoniseen perustaan ja on yhtenäinen.¹ Vertikaalisen janan yläpäässä oleva Pohjantähti (liittyneenä aurinkomotiiviin) symbolisoi transsendenttia kauneutta ja puhtautta. Se on samassa funktiossa kuin "Elämä ja kauneus" runon tähden ja auringon yhdysmotiivi, joka esiintyy myös "Unen kaivossa": "Ihanne kauniin, puhtaan, suuren elon, / majakka yöni, riittää, kun sa näyt." Pohjantähti vaikuttaa "Unen kaivossa" epädynaamiselta, mutta sisältää kuitenkin runon ainoan toivon, kiintopisteen ja filosofisesti perustellun mahdollisuuden. Tämä on säkeessä: "siit' en pääse maisin voimin". Tämän säkeen kautta kulkee äärimmäisen kapea, mutta myöhemmin käyttökelpoiseksi osoittautuva tie seuraavan kokoelman *Kohtalon vaa'an* keskustarkaisuihin. Siinä olevan "Kauneuden puun" lyyrinen hurmio ja perusfilosofia syntyvät varsinaisimmin tämän mahdolli-

¹ Sarkian suhteesta Platonin filosofiaan ks. Magnus Björkenheim: *Kaarlo Sarkia*. Porvoo 1952. Ss. 65—66.

suuden kehittelystä: "Puun pyhän antimiin ei yllä ihmisvoimin." "Unen kaivossa" on metafyyysisesti kiinteä perusta, ja siinä on samalla perusteltu mahdollisuus nousuun. Vasta Pohjantähdellä ilmaistun platonisen idean hävittyä seuraisi epätoivo: "Mun päättyy päiväni, kun sinä sammut" (Elämä ja kauneus). Kyseessä ei siis ole filosofisesti tarkastellen umpikujaruno. Tämä mahdollistaa samalla äärimmäisen resignaation, uupumuksen ja vierastavan etäisyydentunteen suhteessa normaalielämään ja ihmisiin: "Kauas elon toimet jäivät, / päiviin yöt ja öihin päivät / sulavat, en mittaa aikaa. / Kuultaa avaruuden kumu." Vetäessään täten rajan lyyrisen minuutensa ja normaalin inhimillisen välille Sarkia siirtää runon problematiikan ihmissuhteista irrallaan olevan minuuden piiriin. Hän joutuu hahmottamaan kaivon pohjalle olennon, joka ei ole ihminen.

Kaivon pohjalla oleva olento

Unen kaivon pohjalla olevaa olentoa Sarkia tulkitsee mm. sielun, rikkonaisen leilin, raunion ja valjun vesililjan motiiveilla. Näistä sielu ilmentää pelkistettyä, panteistisesti yleispätevää minuutta, muut taas ilmaisevat tämän minuuden tähänastisen hahmon hajonneisuutta (leili, raunio) ja uupuneisuutta (vesililja). Hahmolla on myös ihmisruumiin piirteitä (nilkat, ranteet, uumat, kaula, silmä, lihaa, suonet, verta) ja hän aistii (näkee, kuulee, tuntee). Toisaalta hän samastuu ympäristöön: "Valjumpana vesililjaa / nukun unelmissa hiljaa / juoden unten velhojuomaa, / juomaa oman rinnan suomaan." Oleellista on särkyneisyyden ohessa painottomuuden ja paineettomuuden tunne. Tämä olento ei kerää itseensä enempää syvyyttä kohti pakottavaa tuskaa kuin kosmiseen nousuun valmistavaa hurmiotakaan. Hänen painottomuutensa on samalla tasapainoa. Huomiota herättää myös, että hän on eettisesti lähes indifferentti: hän tuntee syvästi, mutta ei varsinaisesti arvosta. Hän kykenee ottamaan vastaan kaiken passiivisesti, mutta tuntee luovuttaessaan sisältöään oudon lähellä aktiivisia voimia.

Kaivon pohjan olento elää rikkonaisenakin. Hän toimii jatkuvasti organismina, jossa eliksiirit suorittavat kiertoaan. "Unen kaivo" ei siis ole kuoleman runo. Sarkia ei hakeudu siinä sielun

olemassaolon lakkaamiseen.² Mutta hän pyrkii, kuten kosmisen kasvun hurmioittamissa runoissaan, rikkomaan yksilön rajat ja saavuttamaan uuden olomuodon. Tämä minuusolento tuntee — vaikka saattaakin oudostella — ympäristön itseksensä ja elää siinä kosmista elämää. Hän on joutunut itsensä lumoukseen. Myös ”Unen kaivo” kuuluu täten tarkastellen Sarkian hurmiorunouteen. Se ei tulkitse epätoivoa.

Olento on vapautumisillaan minuutensa vankilasta. Hän on tajunnut loppuun ”Haudassa” runon jyvämotiivissa piilleen välttämättömyyden: ”Jos et sinä hajoa, ei ole hedelmäs hyvä.” Tuskaa on jääminen minuuden vankilaan. Särkyminen on antautumista. Tässä on *Kohtalon vaaka* kokoelman nöyryydenopin alku. Kyseessä ei ole enää, kuten ”Haudassa” runossa, hajoamisen välttämättömyyden teoreettisuontoinen tarkastelu, vaan sen kokeminen omassa minuudessa, alku-unen tilan äärimmäisen läheisyyden tajuaminen.

Alku-unta lähestyvään minuuteen liittyvä motiivaines elää. Mitään ei ole kuollut. Erikoista huomiota on kiinnitettävä suoni-motiiviin. Kaivonpohjainen hahmo on oleellisesti suoniolento. Runon dynaamisin kohta on tässä: ”l u i k e r o i v a t rönsyt lumpeen / niinkuin kellertävät käärmeet, / rintani ne siinä v a i n u u, / t y ö n t y y lihaan, / suoniin p a i n u u, / i m e e valtimosta verta”. Olento ei kuole, vaan tyhjentyy suontensa kautta jostakin saadaksesen tilalle jotakin — alku-unen juomaa, ts. päästäkseen alku-uneksi. Runon dynamiikka on täten siirtävää ja vaihtavaa, mutta ei hävittävää. Mitään ei katoa. Alku-uni on pohjaltaan myytti maaäidistä: ”Totta yksi vain on: / Multaa olla halaan. / Alta valveen painon / alku-uneen palaan. / Tämä säädös lain on / täynnä lohdutusta: / Päässä turhan tieni / unta, unohdusta / lupaa kehto pieni, / mullan kehto musta” (Hyvää yötä).

² Täten selittyä näennäiseksi myös Aarne Anttilan (”Kaarlo Sarkian runo ’Unen kaivo’”. *Kirjallisuudentutkijain seuran vuosikirja VI*. Forssa 1942. S. 17) mainitsema ”Unen kaivon” tendenssien kahtaallisuus: kaipuu pois arkitodellisuudesta ja pyrkimys sulautua luontoon, joiden Unto Kupiainen (*Suomalainen lyriikka Juhani Siljosta Kaarlo Sarkiaan*. Porvoo 1948. S. 501) ymmärtääkseni katsoo eliminoivan toisensa. Hajoavaan minuuteen, josta sielu pyrkii vapauteen, liittyy mm. sosiaalinen minuus, ts. sosiaalinen sidonnaisuus. Sielun paluu alku-uneen ja sulautuminen luontoon ei merkitse sielun kuolemaa, vaan entisen minuuden ja samalla siihen liittyneiden sosiaalisten suhteiden katkeamista ja arkitodellisuudesta irtoamista.

”Unen kaivon” olennon suonistossa odottaa jo immanenttina seuraavan kokoelman suuren nousurunon ”Kauneuden puun” juuri-motiivi. Suoni ja juuri, samoin kuin sielu, sydän ja siemen, ovat Sarkian lyriikassa pohjaltaan yhtä: ydin hajoaa suontensa tai juurtensa kautta, mutta antaa samalla mahdollisuuden uudelle elämälle: ”Sieluni mullasta nostavat ujut, kalpeat idut / puoleesi päitään” (Maaliskuinen auringonlasku). Mukaan liittyy läheisesti myös kehto-motiivi: ”Sielulleni tuutu hyvä / onkin kultahiekkas kyllä.” Paluu lapsuuteen ja paluu mullan tai kaivon kehtoon ovat nekin syvimiltään samaa, pääsemistä tähänastisen minuushahmon syntymän taakse. ”Unen kaivon” motiivit ovat merkittävässä määrin lapsuus-elämysten juurta. Aivan edellisten tuntumasta löytyy myös leili-motiivin perusta. Se tulkitsee sielua ja on kehittynyt särkyneen sielun elämyksestä: ”Minun sieluni rikki ja uupunut on, / sen pakko on levähtää” (Jälkeen jäänyt). Motiivi on todennäköisesti tullut lähes tähän asteeseen syntetisoituneena Kailaalta: ”On silmäsi leili”.³ Juuri sielu virtaa ”Unen kaivon” olennosta hänen suoniensa kautta vapauteen.

Minuuden lakkaaminen edellyttää myös sinättömyyttä. Tämä ei merkitse, ettei myös sinuus olisi immanenttina mukana. ”Taiottu” runossa on seuraava kohta: ”ajattomuuden yöhön / minun kanssani vaivuit”. Sarkia on psykologioinut tässä Lorelei-motiivin: toisen sielun löytäminen merkitsee sen viemistä ja sen sulattamista omaan sieluun. Kyseessä ei ole ”viimeinen lahoaminen” (Ylistys elämälle). Tässä Sarkia eroaa esikuvastaan Stagneliuksesta. ”Unen kaivon” vertauskohteeksi voi asettaa esimerkiksi runon ”Till Förruttnelsen”, missä Stagnelius erotisoi mädäntymisprosessin antamalla kukitetussa hautakammiossa olevan minuuden viettää häitään kellojen soidessa.⁴ Myös ”Unen kaivon” olento on narsistinen, mutta Sarkia pyrkii ratkaisemaan narsismin ongelman paremminkin Rilken tapaan tahottomalla hahmottomuuteen.⁵ Hahmottomuus ei tällöin merkitse kaiken tuhoutumista ja olemattomuutta, vaan uutta olemistapaa, erikoisesti

³ Uno Kailas: ”Maa ja taivas”. *Runoja*. 9. p. Porvoo 1959. S. 66.

⁴ Olle Holmberg: *Sex kapitel om Stagnelius*. Stockholm 1941. Ss. 168—169.

⁵ Vrt. Walther Rehm: *Orpheus. Der Dichter und die Toten*. Düsseldorf 1950. Ss. 429—430, 497, 499, 544—545.

muuntumista näköolennosta kuulo-olennoksi. "Unen kaivon" olento mieltää tilansa oleellisesti kuulemalla. Runon ajattomuuden elämys tulee esiin äänielämyksissä, eräänlaisen orfisen ikuisuusäänien, ikuisuuskohinan tajuamisessa syvemmin kuin rationaalisessa toteutuksessa "en mittaa aikaa". Runo pääsee syvimmilleen ja toteuttaa täydellisimmän runoilijan ideaa musiikin ja rytmin alueella. Täällä se kykenee jatkamaan vielä pitkälle siitä, mihin hänen olisi ollut jäätävä näköaistimien keinoin. Vain täten hän pääsee irti näkökuvistaan tuskallisimmasta, "pirunpeilistä" (Haudassa), oman narkissominuutensa kauhuhahmosta.

"Unen kaivo" oli Sarkialle unohtumaton ikuisuuden elämys. On vielä kerran torjuttava olettaus, että se olisi epätoivon runo.⁶ Seuraavan kokoelmansa runossa "Uponneet puistot" Sarkia palaa siihen kuin rakkaaseen, virkistävään muistoon. Asenne on mitä arvostavin. Se ei tulkitse epätoivoa, vaan rikastumista: "ja loiske kaikuen soi kaivon altaan / — — — / Uponnein puistoin, unelmain Atlantis, / maa onnen muistoin, rauha rajaton, / sun kaivos virvoittaa, on altis antis, / hedelmäis kypsyntä on rajaton."

ESKO ERVASTI: *Zu den lyrischen Motiven in Kaarlo Sarkias Gedicht "Unen kaivo"*

Die Gedichtsammlung *Unen kaivo* (Brunnen des Schlafes) von Kaarlo Sarkia steht im Mittelpunkt der finnischen Lyrik in den 30er Jahren unseres Jahrhunderts. Dem Titelgedicht eigen ist eine Fülle lyrischer Motive, deren Inhalt sprachanalytisch nur teilweise greifbar ist. Als Voraussetzung für das Vorkommen gleichzeitiger Motive gilt, dass ein Teil davon immanent dabei ist. Ein immanentes Motiv ist nicht versprachlicht, ist aber trotzdem im Gedicht enthalten. Es ist die Aufgabe der Methode, die jeweilige Anzahl und

⁶ Kaarlo Marjasen selitys ("Kaarlo Sarkian runouden kehitysviivoja". Esi-puhe Kaarlo Sarkian *Runoihin*. 2. p. Porvoo 1948. S. XXV), että "Unen kaivo" näyttää, "kuinka ihanaa tyydytystä ja rauhaa unet voivat tuottaa", mutta että se itse asiassa on "epätoivon kuilu", on tämän tulkintani mukaan pätevä runon hedonistisessa tasossa, mutta ei ulotu sen metafyyssiseen kerrostumaan. Siihen päästyään runo aukaisee uuden kanavan, myyttisen lähdesuonen. Täten sen tyydytyksen ja rauhan tunne ei ole ainakaan syvemmältään hedonistista unta, vaan metafyyssistä hurmiota. Tässä suhteessa osuvasti käyttää Magnus Björkenheim (m.t.s. 174) runosta luonnehdintaa "andante mystica".

Beschaffenheit der immanenten Motive sowie die Sicherheit, die Wahrscheinlichkeit oder Möglichkeit ihres Vorhandenseins festzustellen.

Sarkias Motive sind einem eigenartigen Kreislauf unterworfen: das Motiv entsteht, wächst — vor allem infolge Absorbierung anderer Elemente —, bis es sein Maximum erreicht; danach schrumpft es zusammen und verschmilzt organisch mit dem übrigen Motivenkomplex, um sich dort als neue Möglichkeit im Verborgenen zu halten. Ein unmittelbares Zerlegen der Bindemotive von "Unen kaivo" in ihre Bestandteile kan nur ganz grob ausgeführt werden. Eine durchgreifende Deutung dieser Motive ist erst möglich, nachdem man einen Einblick in die Zusammenhänge ihrer früheren Synthese gewonnen hat und über ihr Verhalten in dem vorhin bezeichneten Motivkreislauf Bescheid weiss. In einigen Fällen ist eine Forschungsreise in Bezirke ausserhalb Sarkias Dichtewelt unumgänglich.

Elemente des Brunnens sind in "Unen kaivo" nur der Grund und der Rand. Die übrigen Bestandteile der Motive können nicht unmittelbar zu der Vorstellung von einem Brunnen in Beziehung gebracht werden, so dass ein Versuch, sie mit Hilfe der Bestandteile nur dieses Gedichts in einzelne Elemente zu zerlegen, zu keinem Ergebnis führt.

Im Wasser ist ein eigenartiger Wald mit fremdartigen Blumen. Das Blumenmotiv verbirgt eine Frauengestalt. Sarkias Motive haben die Tendenz, zu wachsen und sich zu einer kosmischen Raumgestalt zu erweitern, die er oft als ein Menschenwesen oder einen Baum wahrnimmt. In "Unen kaivo" gibt es indes keine derartige Gestalt denn es fehlt die Grundlage für ihre mögliche Entstehung. Das Ich des Lyrikers hat sich auf dem Grunde des Brunnens aufgelöst. Dies bringt der Dichter zum Ausdruck u.a. durch das Motiv des zerbrochenen Gefässes. Die Seele strebt nach Befreiung aus ihrem Kerker, der menschlichen Gestalt, und ersehnt die Rückkehr in den Urschlaf. Der Dichter hegt den Wunsch, in die Wiege der Mutter Erde zurückzukehren.

Das Wesen auf dem Grunde des "Unen kaivo", das lyrische Ich, nimmt seinen Zustand wahr, indem es horcht: dem Brunnen entströmen orphische Ewigkeitstöne. Sarkia nähert sich hier Rilkes entsprechenden Erlebnissen. Der Dichter kehrt auch in seiner späteren Lyrik in die Welt des "Unen kaivo" zurück. Sie ist ihm eine vertraute und erquickende Erinnerung, deren Früchte in unbegrenzter Menge reifen.